

RUS GECELERİ

VLADİMİR ODOYEVSKİ

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0367
Edebiyat: 085

RUS GECELERİ
VLADİMİR ODOYEVSKI

Özgün adı
Русские ночи

Türkçesi
Nebi Mehdiyev

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
M. Halit Çelikyön

Kitap Editörü
Meryem Selva İnce

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Halid Metin Yolcu

VakıfBank Kùltür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-6647-87-9

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevî ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2 34310
Haramidere, Avcılar / İstanbul / Türkiye
Tel:+90 (212) 412 1700
www.mega.com.tr - info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Mayıs 2025

RUS GECELERİ

VLADİMİR ODOYEVSKİ

TÜRKÇESİ
NEBİ MEHDİYEV

VLADİMİR FYODOROVİÇ ODOYEVSKİ
(1804-1869)

Rus yazar, müzikbilimci, filozof. Soylu Odojevski ailesinin son knezi olan Odojevski, 1804 yılında Moskova'da doğdu. Tarih, felsefe, müziğin yanı sıra anatomi, fizyoloji, fizik, kimya gibi bilimleri tahsil etti. Eski Slavca, Latince, Grekçe gibi kadim dillerle birlikte Fransızca, Almanca, İtalyanca, İngilizce ve İspanyolca gibi modern dillere hâkimdi. Okul yıllarında Dekabristler ile tanışarak toplumsal ve siyasal olaylara ilgi duydu, ayrıca mistisizm üzerine de yoğun okumalar yaptı. St. Petersburg'a yerleşen Odojevski burada evlendi ve eşiyle birlikte, dönemin Puşkin, Krılov, Griboyedov, Gogol, Lermontov, Turgenev, Dostoyevski, Gonçarov gibi pek çok ünlü yazar ve aydınlarının tartışmalarına katıldığı bir edebiyat merkezi kurdu. Hayatının son yıllarında kendini eğitime adan Odojevski, senatör seçildi ve pek çok resmî görevde bulundu. 1869'da Moskova'da hayata veda etti.

NEBİ MEHDİYEV

1978 yılında Azerbaycan Karabağ'da doğdu. Marmara Üniversitesi Din Felsefesi Anabilim Dalında doktorasını tamamladı. Din felsefesi, bilgi felsefesi ve Rus düşünce tarihi alanlarında çalışmalarını sürdüren akademisyen hâlihazırda Trakya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Akademik çalışmalarının yanı sıra Rusça ve İngilizce dillerinden pek çok eseri Türkçeye kazandırmıştır.

MUKADDİME

*Hayat yolumuzun ortasında
karanlık bir ormanda buldum kendimi,
çünkü doğru yol yitmişti.*

Dante, *Cehennem*¹

Şimdi önce bir benzetmeyle konuşayım! Bu, anlaşılması zor meselelerde kendinize yardımcı olmanın iyi bir yoludur.

Goethe, *Wilhelm Meister'in Seyahat Yılları*²

İnsan ruhu, karşı konulmaz bir güçle, istemsizce, bir mıknatıs tarafından kuzeye çekilir gibi, her çağda bazı temel sorulara yönelir. Kimisinin çözümü maddi ve manevi olarak yaşamı var eden ve birleştiren gizli unsurların derinliklerinde saklıdır. Ruhun bu yönelimi hiçbir şekilde engellenemez. Onu ne dünyevi sevinç ve üzüntü ne asi davranışlar ne de dingin tefekkür durdurabilir ki bu yönelimin sonu gelmez. Bazen, tıpkı doğa olayları gibi insan iradesinden bağımsızmış gibi görünür. Asırlar birbirini izler, zaman her şeyi tüketir. Dünya görüşleri, ahlak öğretileri, alışkanlıklar, temayüller, davranış tarzları, tüm yaşanmışlıklar dipsiz

1. Nel mezzo del cammin di nostra vita / Mi ritrovai per una selva oscura / Che la diritta via era smarrita. (Dante, *Inferno*)

2. Lassen sie mich nun zuvörderst gleichnißweise reden! / Bei schwer begreiflichen Dingen thut man / wohl sich auf diese Weise zu helfen. (Goethe, *Wilhelm Meisters Wanderjahre*)

derinliklerde kaybolurken o mucizevi soru batık dünyanın üzerinde belirir ve uzunca süren çatışma, şüphe, alaylardan sonra yeni nesil, tıpkı alay ettikleri selefleri gibi, aynı gizli unsurların derinliğini tecrübe eder. Akıp giden asırlar belki isimlerini, belki de onlara dair anlayışları değiştirebilir ancak varlıklarını ve davranış tarzlarını değiştiremez. Her daim genç ve güçlü olmak suretiyle kendi bekâretlerini muhafaza eder ve akıl ermez ahenkleri, sıkça insanın kalbini karartan onca fırtınalar arasında bile açıkça iştilir. Bu büyük unsurların bu büyük anlamlarını açıklamak üzere bir doğa bilimci, maddi dünyanın eserlerini soruşturur; maddi dünyanın bu sembolleri, bir tarihçi için halkların tarihlerine kaydedilen canlı sembollerdir; bir şair içinse kendi ruhunun canlı sembolleridir.

Araştırma yöntemleri, bakış açıları ve tutumlar, her koşulda sonsuz şekilde ilelebet farklılık gösterebilir. Doğa bilimlerinde kimileri tüm yönleriyle doğayı konu edinirken kimileri de sadece belirli bir kısmının ahenkli yapısını inceler. Şiir sanatında da bu böyledir.

Tarihte tamamen sembolik olan öyle simalarla karşılaşırız ki hayatları tüm insanlığın belirli bir çağının iç tarihine karşılık gelir. Öyle hadiselerle karşılaşırız ki bunların çözümü, belirli bir bakış açısı itibarıyla, insanlığın şu veya bu istikamette geçmiş olduğu bir yol anlamına gelebilir. Her şey, tarihçinin adresine ulaşamamış mektubuyla ispatlanamaz; her fikir, her hayat tam olgunluğa erişmeyebilir, tıpkı her bitkinin çiçeklenme ve meyveleme dönemlerine erişememesi gibi. Ancak bu, söz konusu gelişimin imkânını bütünüyle ortadan kaldırmaz; tarihte ölümler şiiirde yeniden hayat bulur.

Manevi hayatının derinliğinde şair, kendi sembolik sima ve hadiseleriyle karşılaşır. Kimi zaman, ilhamın mucizevi aydınlığı altında bu sembollere bir de tarihsel semboller katılır, kimi

zaman da birinci türden semboller ikincilerle örtüşür; böyle olunca da genellikle şairin kendi sezgileri, umutları ve ıstıraplarını, arındırıcı bir kurban olarak tarihî simalara hamlettiği düşünülür ama nafil! Şair sadece kendi dünyasının kaide ve şartlarına uyar; böyle bir karşılaşma, vuku imkân dâhilinde olan bir tür rastlantıdır zira ruh, kendi doğal, yani coşkulu bünyesinde, dünyanın geri kalanındaki tüm lüzumsuz talimatnamelerden çok daha sahici işaretleleri kendinde toplar.

Böylece, tarihsel ve şiirsel semboller hem bir arada hem de birbirinden ayrı olarak var olabilirler. Her ikisi de aynı kaynaktan çıkar fakat farklı hayatlar yaşarlar. Birincisi, mahrumiyetlerle dolu dünyamızdaki natamam hayat; ikincisi, şairin sınırsız hükmümlanlığındaki sonsuz hayat ama ne fayda! Her ikisi de katbekat derinliklerinde kutsal bir sır saklamakta ve insanoğlunun bu hayatta ona erişmesi pek mümkün değil, sadece yaklaşabilir.

Şimdi, bir kimyacıyı araştırmakta olduğu maddenin basit ve fakat ilk bakışta fark edilemeyen unsurlarını keşfetmediğinde itham etmediğiniz gibi, bir katmanın altında başka bir kat keşfeden ressamı da itham etmeyin. İsis heykelinin üzerinde bulunan “Benim yüzümü daha kimse görmedi.” şeklindeki eski yazı, beşerî faaliyetin tüm alanlarında halen hükmünü sürdürmektedir.

Müellifin teorisi işte budur: doğru mu, yanlış mı, onun işi değildir.

Şimdi de *Rus Geceleri* olarak adlandırılan ve muhtemelen ileride en çok eleştirilecek olan çalışmanın biçimi üzerine birkaç söz edelim. Müellife göre, konusu sadece bir kişinin kaderi değil, tüm insanlığın tecrübesine açık, ortak bir kader olan ve tarihî-sembolik simalarda kendisini farklı şekillerde izhar eden bir dramın, daha doğrusu, anlık intibalara bağlı konuşmalar değil de bir simanın tüm hayatının bir başkasının hayatının sorusu ya da cevabına hizmet ettiği türden bir dramın varlığı pekâlâ mümkündür.

Öte yandan, müellif, şimdiye kadar zaten uzun tutulan teorik izahın üstüne konuyu daha da uzatmanın lüzumsuz olduğu kanaatindedir. Nitekim sanat eseri olma iddiası taşıyan eserler, kendi kendilerinin sorumluluğunu almalı ve sanatçının haklarını ihlal etmeden üzerine inşa edildikleri temelleri teorisinin tam anlamıyla tutkulu bir izahını sunmak suretiyle önceden savunmalıdırlar.

Müellif, tavsiyelerinden yararlandığı kimseler kadar farklı dergilerde yayımlanmış yazılarını bulan ve bilhassa da bir sürü önemli işinin arasında bu kitabın müellifinin kimi çalışmalarını özgün halinden daha üstün bir şekilde son derece zarif bir çeviriyle sunan Berlinli ünlü edebiyatçı Varnhagen von Ense'ye teşekkür etmeden bu giriş yazısını bitiremezdi ve bitirmemelidir de.

Edebiyat denilen büyülü bir muhite düşmüş ve çıkışı olmayan çetin ve tuhaf bir yolda yürüyen bir insan için, bizden çok farklı mekân ve hayat şartlarını haiz, tanımadığı kimseler arasında kendi duygularının karşılık bulduğunu hissetmek cesaret verici olsa gerek.

BİRİNCİ GECE

Mazurka sona ermişti. Rostislav, partnerinin beyaz, gösterişli omuzlarını yeterince görmüş, üzerlerindeki bütün mor kılcal damarları saymış, kokusunu teneffüs etmiş ve bir mazurka esnasında konuşulabilecek her şeyi, ilerleyen günlerde görüşmeleri gereken evlere kadar konuşmuşlardı. Ancak memnuniyetsizliğinden sadece aşırı sıcaklık ve yorgunluk hissediyordu. Cama yaklaştı, şiddetli soğğun yaydığı özel rayihayı büyük bir zevkle içine çekti ve alelade bir merakla saatine baktı, gecenin ikisiydi. Bu arada, dışarıdaki her şey beyazlıyor ve âdeta bir tür karanlık ve dipsiz uçurumdan süzülüyordu. Kuzey rüzgârı esiyor, kar taneleri cama vurarak rasgele desenler çiziyordu. Manzara harikulade! Camın ötesindeki vahşi tabiat âdeta neşe içinde, soğuk, fırtına ve ölümle insanı tehdit ediyor; iki adım berideyse parlak avizeler, narin vazolar, bahar çiçekleri, her türlü rahatlık, Doğu semalarına özgü kaprisler, İtalyan iklimi, yarı çıplak kadınlar, doğanın gazabı karşısındaki alaycı tavırlar yer alıyordu.

Rostislav, gayriihtiyari bir ev yapmayı, duvarlarına cam çerçeveler yerleştirmeyi ve dahası içine soba yapmayı düşünen o akıllı insana kalbinin derinliklerinde minnet duydu. ‘Eğer bu akıllı insan olmasaydı,’ ‘kim bilir başımıza neler gelirdi? Şimdi kimsenin umursamadığı, camlı ve sobalı bir evde yaşamak gibi, son derece basit şeylere erişmenin ardındaki gerçek çabaların farkında mıyız?’ diye kendi kendine düşündü. Bu sorular, nasıl olduyorsa, Rostislav’ın aklına, bir arkadaşının anlattığı ve galiba

ateşin icadıyla başlayıp aydınlanmış İngiltere’de zanaatkârların, ustalarının pahalı makinelerini kırıp yaktıklarından söz etmekte olan birkaç kibirli insanın bulunduğu misafir odası sahnesiyle son bulan hikâyeyi getirdi. Hayvan derisi giyinmiş, yeryüzündeki ilk insan topluluğu ateşin etrafında toplanmış, oturuyorlar. Ön çok sıcak, arka taraf ise bir o kadar soğuk. Bir yandan yağmur ve rüzgârı lanetlerken diğer yandan da her seferinde rüzgârın de-virmesine karşın yine de ısrarla bir çatı yapmaya çalışan adama gülüyorlar. Bir başka sahnede insanlar bir kulübede oturuyor. Ortada ateş yakılmış, gözler dumanlanmış, kıvılcımlar etrafa saçılıyor. Ateş dikkatle izlenmeli, yoksa daha yeni inşa ettikleri meskenleri yok olabilir. İnsanlar rüzgâr ve soğuğu lanetliyor, di-ğer yandan da taşlarla ateşi beslemeye çalışan ve muhtemelen de her seferinde ateşin sönmesine yol açan bir garibanla alay edip duruyorlar. İşte tam da bu sırada, dâhinin aklına soba borusu fikri geliyor! Bu talihsiz insan, yeryüzündeki ilk kapalı soba saye-sinde pek çok kimse zehirleneceğinden bir sürü istihza, tembih ve hakarete de göğüs germiş olmalı.

Kil kapta yemek yapmaya, demiri işlemeye, kum tanele-rini şeffaf bir levhaya çevirmeye, kendi fikirlerini hatırlaması zor işaretlerle ifade etmeye ve nihayet, ihtiraslarının peşinde özgürce koşmaya alışmış insan sürülerini yasal bir düzene tabi kılmayı ilk akıl edenlerin başına gelenler bundan çok mu farklı? Fizik, kimya, mekanik ve daha pek çok alandaki başarılar olmaksızın söz geli-mi arı mamulünü muma çevirmek, parçaları bir araya getirerek bu sandalyeyi yapmak, duvarlara boydan boya ipeksi duvar kâğı-dını yapıştırmak, tavanı süslemek, lambalardaki yağı yakmak hiç mümkün olabilir miydi? Akıl, sayı ve tür bakımından buluşların sonsuzluğu karşısında sadece hayrete düşmektedir ki bunlar ol-masaydı camlı ve sobalı aydınlık evler de olmazdı. “Ne dersen de,” diye kendi kendine düşündü Rostislav “Aydınlanma iyi bir iştir.”

“Aydınlanma”, gayriihtiyari bu kelimeye takıldı. Giderek artan düşüncelere gark oldu... “Aydınlanma! Bizim on dokuzuncu asrı aydınlanmış olarak adlandırıyorlar; gerçekten de biz, belki de bir zamanlar, tam da şu an bu güruhun bulunduğu yerde, ağlarını serpmiş bir balıkçıdan daha mı mutluyuz? Çevremizde neler oluyor?

Niçin kalabalıklar telaşlı? Niçin fırtınaya tutulmuş kar tozu gibi savrulup duruyorlar? Niçin çocuklar ağlıyor, gençler eziyet çekiyor, yaşlılar umutsuz? Niçin bir topluluk başka bir toplulukla savaşıyor ve daha da önemlisi, belirli bir topluluğun mensupları kendi aralarında kavga ediyorlar? Niçin sevgi ile dostluk bağlarını bir demir parçası kesiyor? Niçin suç ve mutsuzluk toplumsal formülün vazgeçilmez bir unsuru olarak görülüyor?

Öyle halklar vardır ki bir anda hayat sahnesine çıkıyor, nam salıyor, adını tarihin sayfalarına yazdırıyor ve yine bir anda zayıf düşüyor, tıpkı Babil Kulesi’nin banileri gibi bir tür çılgınlığa tutuluyor; nihayetinde de isimleri, yabancı bir arkeolog tarafından tozlu yazıtlar arasında zar zor bulunuyor.

Burada toplum ıstırap çekiyor çünkü aralarında acımasız tutkuları barıştıracak, asilleri de hayra sevk edecek güçlü bir irade yok.

Burada toplum, şerefiyle ortaya çıkmış bir dâhiyi kovuyor ve hain bir dost, toplum adına, büyük bir insanın hatırasına ihanet ediyor.

Burada zihnin ve cismin tüm güçleri harekete geçmiş; tasavvur, akıl ve irade gerilmiş durumda. Zaman ve mekân bir hiçtir, sadece beşerî irade iş başındadır. Toplum ise ıstırap içinde ve hazin bir şekilde kendi sonunun ayak seslerini duymakta.

Burada, tam da bataklığın göbeğinde, tüm güçler uyutulmuş; insan da tıpkı dizginlenmiş bir at gibi son derece özenle, toplumsal çarkın aynı tekerleğini çevirmekte. Gün geçtikçe biraz daha köreliyor, çark ise içten içe bozuluyor: Genç komşunun en ufak bir hareketi, yüz bin yıllık hükümranlığın sonu demek.

Her yerde kavga, anlaşılmaz nutuklar, yargısı olmayan infazlar ya da infazı olmayan yargılar, nihayetinde de ölüm ve hiçlik. Halkın ölümü... Ne kadar da korkunç bir söz!

Biri "Tabiatın kanunu!" diyor.

Diğeri "Yönetim tarzı!"

Bir diğeri de "Aydınlanmamışlık!" diyor.

"Aydınlanmanın gereksizliği!"

"Dinî duyguların eksikliği!"

"Fanatizm!"

Siz kim oluyorsunuz? Hayatın sırlarına vakıfmış gibi görünen kibirli kimselerden başka kimsiniz? Ben size inanmıyorum ve size inanimama hakkına da sahibim! Sizin sözleriniz güvenilmez ve bu sözlerin altında kendisinden daha güvenilir olmayan düşünceler saklı.

Bana tabiatın kanunundan söz ediyorsun, neye dayanarak? Davetsiz peygamber! Delilin var mı?

Bana aydınlanmanın lüzumundan mı bahsediyorsun? Senin ellerin kanlı bir kere.

Aydınlanmanın zararlı olduğunu mu söylüyorsun? Hâlbuki konuşacak sözün yok, düşüncelerin büsbütün bulanık, tabiat senin için karanlıktan başka bir şey değil, sen kendi kendini anlamıyorsun!

Yönetim biçimi diyorsun. Seni mutlu eden bu tarz neymiş acaba?

Bana dinî duygulardan mı dem vuruyorsun? Ama bak: Senin siyah libasın kardeşinin acısını çektiği ocağın ateşiyle alazlanmış. Dudaklarından dökülen tatlı konuşman, kardeşinin acı dolu iniltisiyle karışmış durumda.

Fanatizm mi diyorsun? Ama bak, senin gönlün buharlı makineye dönüşmüş. Sende hayatı değil, sadece yay ve tekerlekleri görüyorum!

Hadi oradan, çatlaklar! Siz kötü sözlüsünüz, art niyetlisiniz! Hayatın derinliklerine nüfuz etmek, günlük kaygılara hapsolmuş olan

sizlere mi kaldı? Çöl rüzgârlarının estiği vahşi doğanızdaki kara yarının esir almadığı tek bir azanız bile yok!

Yaramaz babaların yaramaz çocukları, aklımızı aydınlatmak görevi size düşmez. Siz bizi tanımazsınız ama biz sizi biliriz. Doğuşunuzu, düşkünlüğünüzü sessizce izledik ve elbette ki ölümünüzü de öngörüyoruz. Halinize kâh ağladık kâh güldük çünkü geçmişinizi biliyoruz... Ama ya kendi geleceğimiz?

Şimdi, muhtemelen okuyucu, tüm bu harika fikirlerin Rostislav'ın zihninden benim anlatabileceğim süreden bin kat daha hızlı bir şekilde geçtiğini tahmin etmiştir bile, nitekim iki dans arasındaki süreden daha uzun sürmedi.

İki arkadaşı Rostislav'ın yanına geldi.

“Bu camda ne buldun?”

“Ne düşünüyorsun?” diye sordular.

“İnsanlığın akıbetini!” diye ciddi bir ses tonuyla cevapladı Rostislav.

“Sen en iyisi akşam yemeğimizin kaderini düşün.” diye çıkıştı Viktor. “Bu dans düşkünlere yemekten önce bir de kontra-dans yapacaklarmış.”

“Akşam yemeğine kadar mı? Pis herifler... Zavallı köleler.”

“Hadi, Faust’a gidelim.”

Değerli okuyucuyu bilgilendirmek adına, Faust'un, kara kedi besleme gibi tuhaf bir alışkanlığı olan, günlerce sakallarını kesmeyen, mikroskop altında böcekleri inceleyen, eritme borusu üfleyen, kapıyı sıkıca kilitleyen ve saatlerce, cemiyet üyelerinin söylediği gibi, tırnaklarını törpülercesine çalışan arkadaşlarından biri olduğunu söyleyelim.

“Faust'a mı?” dedi Rostislav. “Bu harika, sorunu çözmemde bana yardımcı olur.”

“Bize yemek de ikram eder.”

“Tüttürürüz de.”

Birkaç kişi daha kendilerine katıldı ve hep birlikte Faust'un evinin yolunu tuttular.

Tam faytona doluşurlarken Rostislav basamaklarda durdu ve "Baksanıza beyler!" dedi. "Bu araba aydınlanmanın önemli bir eseri değil mi?"

"Aydınlanmanın sırası mı?" diye bağırdı arkadaşları. "Hadi çabuk atla, hava eksi yirmi derece!"

Rostislav arkadaşlarına uyduysa da yine susmadı. "Kesinlikle! Araba önemli bir sanat eseridir. Belli ki rüzgârdan, yağmurdan ve kardan sizi koruyan bu aletin ortaya çıkması için bilimde ne tür başarıların gerekli olduğu üzerine daha önce hiç düşünmediniz."

Önce güлüştüler fakat bu eseri parçalara ayırarak düşünmeye başladıklarında şu sonuca vardılar: Yaylar için madenler keşfedilmeli, kumaş için merinoslar beslenmeli ve dokuma fabrikası kurulmalı, deri için tabaklama işleminin ayrıntılarına vakıf olunmalı, boyalar için hemen hemen bütün kimya bilinmeli, ahşap için denizciliğin varlığı, Kolomb'un Amerika'yı keşfetmesi gerekir vesaire... Kısacası, şu an her ustanın basit ve kolay bir şekilde yapabileceği bu arabada rahatça oturabilmeleri için neredeyse tüm bilim ve sanatlara ve haliyle büyük insanlara ihtiyaç olduğu kanaatine vardılar. Bu arada, araştırmanın konusu olan derin anlamları haiz araba, kapının önünde durdu.

Faust, her zamanki gibi hâlâ uyanıktı, tıraşsız bir şekilde koltukta oturuyordu. Önünde kara kedi, çeşitli makaslar, bıçaklar, dosyalar, fırçalar ve tırnakları törpülemenin en iyi aracı olarak herkese tavsiye ettiği ponza taşı vardı. Zira ponzadan sonra tırnaklar ne kopuyor ne de tırmalıyormuş. Kısacası, insanın bu hayatta huzurunu kaçırarak hiçbir sıkıntıya mahal vermiyormuş. Derken,

“Aydınlanma nedir?”

“Yemek var mı?”

“Fayton nedir?”

“Bir puro alabilir miyim?”

“Neden tütün kullanıyoruz?” gibi sorular aynı anda birbirine karıştı.

Faust, istifini bozmadan, şapkasını düzeltti ve şöyle dedi: “Yemek yok çünkü ben akşamları yemiyorum, *à pression froide*¹ da kendinize çay yapabilirsiniz, her ne kadar içinde çaylar cinnet geçirse de harika bir makine. Niçin puro içiyoruz sorunuza gelince hayvanlardan niçin puro içmiyorsunuz sorusuna cevap alırsanız ben de sizin sorunuzu cevaplarım. Fayton ise gecenin dördünde bir yerden başka bir yere ulaşmanın en rahat mekanik düzeneğidir ve nihayet, aydınlanma sorusuna cevabım: yatmaya gidiyorum ve mumları söndürüyorum.”

1. *a pression froide*’de : soğuk sıkımda. –ed. n.